

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пламен Александров Панайотов

относно дисертационния труд на тема **„Футболното хулиганство - наказателноправни, процесуални и криминологични аспекти”** от Петер Гелнер за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност Наказателно право

1. Кандидат за придобиване на образователната и научна степен „доктор” е Петер Гелнер. Завършил е право в Университета - гр. Бон, Германия. От 1996 г. е адвокат. Специализира в областта на медицинското право. Членува и ръководи редица сдружения, организации и форуми в тази област. През 2006 г. е отличен като "Адвокат - специалист по медицинско право". Наред с това Петер Гелнер е активен и по юридически въпроси, свързани с футболната игра. Работил е в правния отдел на Германския футболен съюз, както и като юридически консултант на клуб от Федералната футболна лига на Германия. Това предопределя и научните му интереси относно футболното хулиганство. Докторант е на самостоятелна подготовка по докторска програма "Наказателно право", професионално направление "Право" на ВСУ „Черноризец Храбър”, гр. Варна.

2. Представената дисертация на тема **„Футболното хулиганство - наказателноправни, процесуални и криминологични аспекти”** е в обем от 189 страници, включително кратко и разгърнато съдържание, както и справка за използваната литература на немски и на български език. Трудът се характеризира със структура, включваща седем части.

Първата част е въведение в темата. Тя съдържа историческо проследяване на развитието на феномена "футболно хулиганство".

Подчертава се, че макар и проявите му да съпътстват футболната игра още през първата половина на XX век, то днес те се отличават с две особености. От една страна, това е ескалирането, радикализирането и професионализирането на насилието. От друга страна, това е абстрахирането на противообществените прояви от самите футболни събития. Наред с посочения исторически преглед в тази част на дисертацията се уточнява и съдържанието, с което в по-нататъшното изложение ще бъдат използвани понятията "хулигани" и "ултраси".

Втората част съдържа социологичен и криминологичен анализ на причините и последиците на проявите на насилие от зрители на футболни мачове. Множество са факторите, способстващи това явление. Сред тях се открояват насилствените прояви, съпътстващи самата игра; акцентирането тъкмо върху тези прояви от страна на медиите; ниският социален статус и свързаната с него самооценка на част от феновете; идентификацията с групата, поддържаща съответния отбор, която намалява необходимостта от придържането към определени норми на поведение. Подчертава се, че отчитайки тези фактори е необходимо да се постави акцент върху превантивни мерки, които да преориентират зрителите, готови за насилствени прояви, към осъществяване на форми на поведение, които са с положителен заряд както за самите тях, така и за обществото.

В третата част на изследването акцентът е поставен върху престъпленията, които най-често се осъществяват от зрители на футболни събития. Сред тях се открояват телесните повреди, причиняването на смърт, посегателствата срещу честта и достойнството, нарушаването неприкосновеността на помещения, престъпленията срещу общественото спокойствие, посегателствата срещу реда за провеждане на събрания, митинги и манифестации, кражбите и грабежите. Разисквани са както съществените белези на съставите на посочените престъпления, така и съдебната практика по тяхното прилагане. Анализът и достигнатите изводи

се базират и на обобщени от автора резултати от социологически и криминологически изследвания. В тази част на дисертационния труд авторът обръща внимание и на редица щекотливи въпроси, отговарянето на които се отличава с особена практическа ползност. Най-напред - какво е правното значение на съгласието на пострадалия. Пояснява се, в какви случаи и при какви условия то изключва съставомерността на поведение, довело до увреждане на негови индивидуални интереси. Подчертава се, че не е налице такава хипотеза, когато се засягат добрите нрави - например при предварително уговорени сбивания между привърженици на различни футболни отбори. По-нататък - може ли да бъде обиден футболен клуб. Позовавайки се и на съдебната практика, авторът пояснява, че е възможна не само индивидуална, но и т. нар. "колективна обида". При определени условия общности от лица (асоциации, сдружения и т.н.) като такива могат да бъдат обидени, защото имат своя собствена трансперсонална „колективна чест“ - например "ФК Шалке 04". Поставя се и въпросът - има ли кражба при отнемане на знамето на противниковия отбор. Положителният отговор се базира на разбирането, че тук отнемането е съпроводено с намерение за дразнене на противниковия фен като му се покаже кой е "господарят на знамето". С други думи демонстрира се господство над вещта, намерение деецът да я третира като своя.

В четвъртата част авторът разисква трудовоправните последици за хулиганите при участие в противообществени прояви във връзка със спортни мероприятия. Подчертава се, че такова поведение при определени условия може да доведе не само до наказателноправни, но и до трудовоправни последици - да се яви основание за отправяне на предупреждение за едностранно прекратяване на трудовия договор от работодателя или за уволнение. Критериите за преценка на поведението на участвалия в "зрителски изстъпления" се диференцират и в зависимост от това, дали става дума за частен или публичноправен работодател. Частният

работодател трябва да гледа на поведението на своя работник или служител извън работното време принципно като на лично пространство и поначало не може да го използва като основание за уволнение. Ако обаче работодателят е публичноправен субект, той може да се позове на изискванията към неговите служители и работници, предвид осъществяваните от тях функции, за стриктно съблюдаване на законите и добрите нрави и в извънработното им време.

В петата част се разисква приложимостта на бързото производство съгласно чл. 417 и сл. от НПК на Германия при осъществяване на наказателно преследване за престъпления от зрители на спортни прояви. Пояснени са особеностите на бързото производство. Същото е разгледано съпоставително с други ускорени процедури, а и с основното производство според НПК. В този контекст се изтъква, че следва да се постави под съмнение, дали това производство е удачно за масата от престъпления, извършвани от футболни хулигани. Съмненията се пораждат от това, дали тези престъпления предвид фактическата и правната им сложност могат да бъдат разследвани по ускорена процедура, без да се наруши правото на защита и без да се засегне съблюдаването на основни принципи на наказателния процес.

В шестата част са систематизирани и анализирани разпоредби от наказателното и извъннаказателното законодателство на България, които имат отношение към футболното хулиганство. Освен разпоредби от НК са разгледани и такива от Закона за опазване на обществения ред при провеждане на спортни мероприятия, от Указ № 904 от 28.12.1963 за борба с дребното хулиганство и от Закона за административните нарушения и наказания. Съпоставително е разгледана уредбата на противообществените прояви при спортни събития според българското и германското право. Отправени са препоръки за усъвършенстване на уредбата според

германското право с оглед някои достижения на уредбата според българското право.

Седмата част съдържа заключителните думи на докторанта. В нея са систематизирани някои от очертаните резултати в хода на изследването.

Изготвеният автореферат е в съответствие със съдържанието на дисертационния труд. По темата му Петер Гелнер има четири научни публикации. Следва да се подчертае, че една от тях е монография - "Наказателноправна оценка на хулиганството по време на футболни мачове от процесуалноправна и съдебномедицинска гледна точка", Варна: Изд. Стено, 2022, 156 с.

3. Основното достойнство на рецензирания труд е, че не само са очертани проблемите, но е осъществено системно изследване и са аргументирани съответните изводи по изключително актуална тема, каквато е извършването на престъпления във връзка с футболни събития. Осъществен е задълбочен анализ на относимото законодателство на Германия, но в сравнителноправен аспект и на законодателството на България. Изследвана е и относимата към разглежданите въпроси практика на германските съдилища. За качеството на работата способства използването на юридически, социологически и криминологически методи, предназначени за събиране на информация и за нейната оценка. Следва да се отличи комплексният характер на изследването - докторантът аргументира своите виждания не само въз основа на достиженията на материалното и процесуалното наказателно право, но също така и на трудовото и административното право. Този подход обогатява научната стойност на дисертационния труд.

Дисертацията се характеризира и с конкретни приноси моменти, част от които са следните:

- осъществено е добросъвестно и системно проучване на правни, социологически и криминологически изследвания по разглежданата тема;

- дефинирано е понятието "футболно хулиганство";
- съпоставително са разгледани и пояснени понятията "хулигани" и "ултраси";
- систематизирани са криминологическите фактори, които повлияват поведението на зрителите на спортни мероприятия;
- анализирани са съставите на най-често осъществяваните от футболните хулигани престъпления;
- пояснено е наказателноправното значение на съгласието на пострадалия от противообществени прояви, свързани с футболни събития;
- изследвано е въздействието на тълпата върху отделния участник при масови сбивания;
- разисквани са особеностите от субективната страна при т. нар. "кражба на знамена" на противниковия отбор;
- пояснено е значението на явното подбуждане към извършване на престъпления във връзка със спортни събития;
- изяснени са трудовоправните последици за футболните хулигани, участващи в "зрителски изстъпления" на стадионите;
- разисквано е понятието "фенова адекватност" и значението му за ограничаване третирането като наказуеми на обидни думи и действия спрямо представители на противниковия отбор;
- систематизирани са отрицателните последици от прилагането на бързото производство при разследване на противообществени прояви, извършени от футболни хулигани;
- осъществен е сравнителен преглед на германската и българската уредба, имаща отношение към футболното хулиганство;
- в съответствие с предмета на изследването са направени и добре аргументирани предложения de lege ferenda.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд на тема „Футболното хулиганство - наказателноправни, процесуални и криминологични аспекти” отговаря на всички изисквания, посочени в Закона за развитието на академичния състав в Република България, поради което давам положителна оценка и предлагам да бъде присъдена на Петер Гелнер образователната и научна степен „доктор”.

гр. София

Рецензент:

януари 2023 г.

/проф. д-р Пламен Панайотов/